

SPREIDINGSWET UITGELEGD

De Spreidingswet ('Wet gemeentelijke taak mogelijk maken asielopvang-voorzieningen') geeft gemeenten de wettelijke taak om asielopvang te bieden. De wet is per 1 februari 2024 van kracht. Hiermee zijn gemeenten, in samenwerking met het Rijk, verantwoordelijk voor de opvang van asielzoekers en vluchtelingen.

Met de Spreidingswet wil het kabinet voldoende duurzame, flexibele opvangcapaciteit realiseren om mee te bewegen met schommelingen van het aantal asielzoekers dat naar Nederland komt.

De wet gaat uit van solidariteit tussen gemeenten en een evenwichtige spreiding over het land.

Naast het zoveel mogelijk vrijwillig beschikbaar stellen van opvangplaatsen en het voorkomen van (crisis)noodopvang.

Dit betekent de Spreidingswet voor gemeenten

De Spreidingswet voorziet in een systematiek voor de verdeling van opvangplaatsen tussen provincies en gemeenten, waarbij gemeenten verplicht kunnen worden aan de toegewezen plaatsen te voldoen.

Gemeenten kunnen het beheer van de opvang aan het COA overlaten, de opvang zelf exploiteren of daar een derde partij voor inzetten onder verantwoordelijkheid van de gemeente.

Dit zijn aandachtspunten

- De Spreidingswet ziet toe op kwantiteit van opvangplekken, niet op kwaliteit van opvangvoorzieningen. Het bieden van kwalitatief goede opvang is noodzakelijk conform artikel 17 lid 2 van de Opvangrichtlijn.
- Duurzame opvanglocaties zijn in de Spreidingswet gedefinieerd als locaties die beschikbaar zijn voor minimaal 5 jaar.

Het wetgevingsproces

November 2022: voorbereiding Spreidingswet

- [internetconsultatie](#) (wetsvoorstel met toelichting) waar derden konden reageren met advies, VNG, IPO, het College Rechten van de Mens, UNHCR en VluchtelingenWerk.

27 Maart 2023: wetsvoorstel Spreidingswet naar Tweede Kamer

- Rondetafelgesprek in de Tweede Kamer waarbij ook VluchtelingenWerk inbreng heeft gegeven over het wetsvoorstel (31 mei).
- Technische briefing met ruimte voor vragen (juni).
- Internetconsultatie voor de lagere regelgeving (juli).

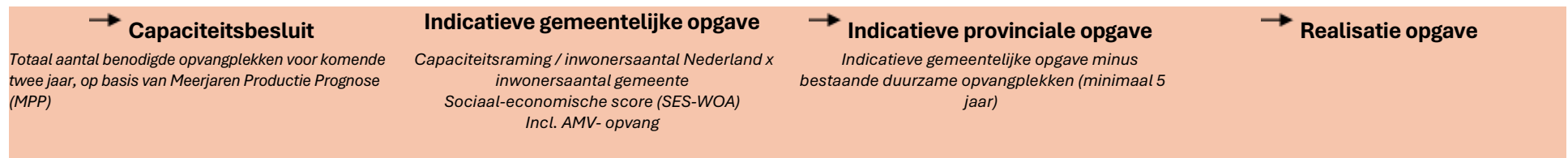
September 2023: Plenaire behandeling Spreidingswet in de Tweede Kamer

10 oktober 2023: aangenomen door Tweede Kamer

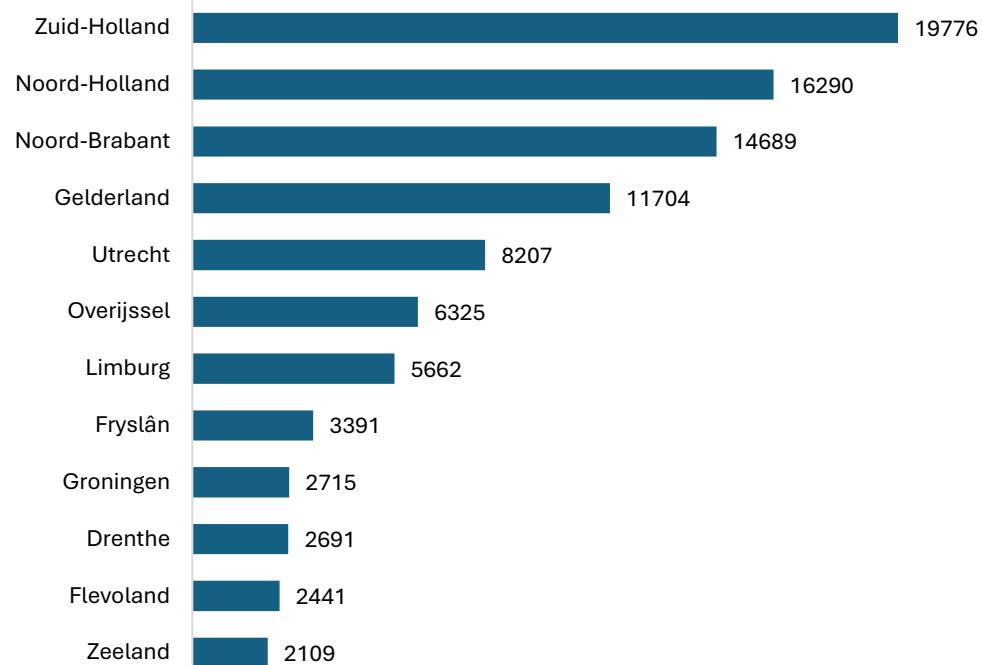
- Twee belangrijke amendementen aangenomen: versimpelde systematiek; hoeveelheid te bieden opvangplaatsen gerelateerd aan sociaaleconomische positie gemeenten (SES-WOA score)

23 januari 2024: aangenomen door Eerste Kamer > 30 januari gepubliceerd

1 februari 2024: Spreidingswet in werking getreden

De opgave

[Klik hier door voor de indicatieve verdeling per gemeente \(tabel 2\).](#)

De cyclus

Vóór 1 februari 2024

- De staatssecretaris van Justitie en Veiligheid stelt een capaciteitsraming vast over het aantal opvangplaatsen dat de komende twee jaar nodig is. *Volgens de huidige capaciteitsraming zijn er de komende twee jaar 96.000 bedden nodig* ([Staatscourant 2024, nr. 3320](#)).
- Er wordt een indicatieve opgave per gemeente gemaakt: Alle benodigde opvangplaatsen (de capaciteitsraming) worden gedeeld door het aantal inwoners van Nederland en vermenigvuldigd met het aantal inwoners van een gemeente. Hierbij worden ook de sociaal-economische scores ([SES-WOA score](#)) van gemeenten meegenomen.

Gemeenten met een SES-WOA score onder de 0 hoeven t.o.v. hun inwonersaantal minder opvangplaatsen te leveren, gemeenten met een score boven de 0 moeten t.o.v. hun inwonersaantal méér opvangplaatsen leveren.

- De indicatieve opgaven van gemeenten in een provincie worden bij elkaar opgeteld en vormen samen de provinciale opgave. ([Staatscourant 2024, nr. 3320](#)).

Voorbeeld

De provincie bestaat uit gemeente A en B. Op basis van het inwonersaantal en de SES-WOA score moet gemeente A 100 plaatsen leveren en gemeente B 200 plaatsen.

De provinciale opgave van de provincie = 100 (gemeente A) + 200 plaatsen (gemeente B) = 300 plaatsen.

(N.B. zie vervolg m.b.t. duurzame opvangplaatsen.)

- De capaciteitsraming en de provinciale opgaven worden vóór 1 februari door de staatssecretaris bekendgemaakt. ([Staatscourant 2024, nr. 3320](#)).

Tussen 1 februari en 1 november 2024

- Tussen 1 februari en 1 november gaan Provinciale Regietafels (PRTs) in gesprek over hoe de opvangplaatsen verdeeld worden over de gemeenten (hoe de provinciale opgave wordt ingevuld). De commissarissen van de Koning (CdK's), in hun rol als Rijksorgaan, coördineren de PRTs. Aan de PRTs nemen burgemeesters en wethouders, gedeputeerde staten en het COA deel. Er zijn 12 PRTs.

- Als er in gemeenten al duurzame opvangplaatsen (minimaal vijf jaar beschikbaar en minimaal 100 plaatsen) aanwezig zijn of binnen 12 maanden beschikbaar zullen komen dan worden deze meegerekend bij de invulling van de provinciale opgave: ze worden dus gezien als 'al geleverde' opvangplaatsen voor die provinciale opgave.

Vervolg voorbeeld

De provinciale opgave van de provincie = 300 plaatsen. Gemeente B heeft 100 duurzame opvangplaatsen die binnen 12 maanden beschikbaar zullen zijn (één locatie met 100 opvangplaatsen voor minimaal vijf jaar). De provincie hoeft nu nog maar 300 – 100 duurzame plaatsen = 200 opvangplaatsen te leveren.

(N.B. Die 200 plaatsen kunnen ook geleverd worden d.m.v. het gebruiken of in gebruik houden van bestaande opvanglocaties die geen duurzame opvangplaatsen zijn, bijvoorbeeld een bestaande locatie die voor minder dan vijf jaar vaststaat of een bestaande locatie voor onder de 100 mensen.)

- Er kan tijdens de PRTs sprake zijn van ‘uitruil’ tussen de gemeentes onderling binnen een provincie van het aantal opvangplaatsen voor asielzoekers, het aantal opvangplaatsen voor Oekraïense ontheemden en het aantal te huisvesten statushouders (de taakstelling).

Gemeenten kunnen met de provincie afspraken maken over wie wat doet. De ene gemeente heeft bijvoorbeeld straks een passende opvangvoorziening voor asielzoekers, terwijl een andere gemeente juist meer doet op gebied van huisvesting van statushouders.

- Gemeenten kunnen alvast beginnen met het realiseren van opvangplaatsen. Ze hoeven niet te wachten op het verdeelbesluit.

- Voor 1 november 2024 levert de CdK een verslag op aan de staatssecretaris waarin staat hoe de provinciale opgave wordt ingevuld. De staatssecretaris ontvangt 12 verslagen van de PRTs.

Vóór 31 december 2024

- Op basis van de 12 PRT verslagen neemt de staatssecretaris een verdeelbesluit: hierin staat per provincie hoeveel plaatsen door de verschillende gemeenten moeten worden gerealiseerd (en van welke aard).
- In beginsel legt de staatssecretaris met het verdeelbesluit de afspraken uit de PRTs vast. Als het provinciale plan niet heeft voldaan aan de opgave kan de staatssecretaris een verdeelbesluit

nemen dat afwijkt van het provinciale plan. Zo kan de staatssecretaris dus opvang opleggen aan niet-presterende gemeenten. Dit is het verplichtende aspect van de wet.

Tussen 31 december 2024 en 1 juli 2025

- 6 maanden na het nemen van het verdeelbesluit moeten de opvangplaatsen gerealiseerd zijn.

2024											
Jan	Feb	Mar	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sept	Okt	Nov	Dec
De Staatssecretaris maakt het aantal benodigde opvangplekken bekend vóór 1 februari (96.000)	Gemeenten kijken samen hoe opvangplaatsen kunnen worden verdeeld <i>*Inclusief afstemming over opvang Oekraïne en huisvesting statushouders.</i> De Commissaris van de Koning brengt vóór 1 november verslag uit van de PRTs aan de Staatssecretaris									Staatssecretaris neemt een verdeelbesluit. Als het provinciale plan niet voldoet kan het verdeelbesluit afwijken en treedt dwang op.	
Capaciteitsraming	Overleg aan Provinciale regietafels (PRT's)									Verdeelbesluit 12x	

2025											
Jan	Feb	Mar	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sept	Okt	Nov	Dec
Gemeenten moeten de opvangplaatsen uiterlijk op 1 juli gerealiseerd hebben.											
Realisatie											

De rollen

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor:

- Verkennen van de mogelijkheden voor asielopvang (met gemeenteraad en/of bewoners)
- Deelnemen aan de PRT's
- Realiseren van de opvanglocaties (zelf, in samenwerking met COA of met andere partijen)
 - Vaststellen opvanglocaties (en eventueel technische haalbaarheidsonderzoeken)
 - Verzorgen van participatie
 - Regelen van vergunningen en ontheffingen. Een omgevingsplan verlenen. En mogelijk bezwaar- en beroepsprocedures
 - Voorbereiden van de realisatie van de opvang
 - Proces rondom uitkering

Provincies zijn verantwoordelijk voor:

- Voorzitten, faciliteren, secretariaat, verslaglegging, rapporteren én inhoudelijk ondersteunen van PRTs
- Intensievere inzet van het ruimtelijk instrumentarium
- De inpassing in de provinciale omgevingsverordening en vergunningverlening (indien bevoegd gezag)
- Mogelijk maken van bezwaar- en beroepsprocedures
- Het distribueren van financiële uitkeringen
- Het aanvragen en verantwoorden van uitkering en uitkeren van geld

De Commissarissen van de Koning (Rijksorgaan) zijn verantwoordelijk voor:

- Voorzitten van de PRTs
- Verslag uitbrengen aan de Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid

Gemeenteraad/provinciale staten zijn verantwoordelijk voor:

- De gebruikelijke democratische controle op gemeente- en provincieniveau
- Kaders en randvoorwaarden meegeven voor asielopvang, besluitvorming over de locatiekeuze
- Aanpassen van het omgevingsplan of beheersverordening

Financieel

Het Rijk betaalt na invoering van de spreidingswet nog steeds de asielopvang. Om gemeenten te stimuleren vrijwillig plaatsen aan te bieden zijn er drie bonusuitkeringen.

Deze uitkeringen zijn vrij te besteden, dus ook voor een ander doel dan de opvang van asielzoekers. De hoogte van de uitkering varieert en is afhankelijk van het soort plaats dat wordt aangeboden, het aantal aangeboden plaatsen en het moment dat de plaatsen worden aangeboden.

De uitkeringen worden aan het eind van de cyclus van twee jaar uitgekeerd.

In de tabel op de volgende pagina staan de verschillende uitkeringen beschreven.

75%-uitkering	• Alleen voor zover er <u>méér</u> plaatsen zijn geleverd dan 75% van de provinciale opgave (oftewel: voor elke extra opvangplaats boven de 75% van de provinciale opgave).• De uitkering wordt verdeeld tussen de provincie (15%) en (naar rato) gemeenten die hebben bijgedragen (85%).• Alle soorten opvangplaatsen tellen mee. Voor duurzame opvangplaatsen moet de gemeente een keuze maken tussen de 75%-uitkering of de duurzame opvangplaatsen-uitkering.	1.500 euro per extra opvangplaats.
Duurzame opvangplaatsen-uitkering	• Alleen voor zover de gemeente <u>méér</u> plaatsen heeft geleverd dan de gemeente oorspronkelijk op basis van de indicatieve opgave had moeten leveren (oftewel: voor elke extra duurzame opvangplaats boven de indicatieve opgave).• Duurzame opvangplaatsen zijn opvangplaatsen die 5 jaar of langer beschikbaar worden gesteld.• Hoogte uitkering verschilt voor <100 extra plaatsen en >100 extra plaatsen.	2.000 euro per extra opvangplaats bij >100 extra opvangplaatsen. 1.000 euro per extra opvangplaats bij <100 extra opvangplaatsen.
Bijzondere opvangplaatsen-uitkering	• Opvangplaatsen van bijzondere aard (bijvoorbeeld voor alleenstaande minderjarige vreemdelingen).	2.000 euro per opvangplaats.

Toezicht en evaluatie

Toezicht op de uitvoering van de wet ligt bij de staatssecretaris. Dit wijkt af van hoe interbestuurlijk toezicht normaal geregeld is onder de gemeentewet, waarbij de provincie toezicht zou hebben op de uitvoering. Binnen vier jaar wordt de spreidingswet geëvalueerd op de doeltreffendheid en de effecten in de praktijk.

Bronnen

- [De Vereniging Nederlandse Gemeenten \(VNG\) heeft een presentatie gemaakt over hoe de spreidingswet werkt.](#)
- [Hier vind je de capaciteitsraming, provinciale opvangopgave en indicatieve verdeling per gemeente.](#)
- [De Rijksoverheid heeft een infographic over de spreidingswet opgesteld.](#)
- Consultancybureau TwynstraGudde heeft een webinar georganiseerd over de Spreidingswet. De presentatie is hier terug te vinden.